

EMU och det ekonomisk-politiska inflytandet i EU

Den gemensamma valutan, euron, är en viktig del av den ekonomiska integrationen och det ekonomisk-politiska samarbetet i EU. Även vid ett svenskt nej till euron kommer Sverige att fortsätta att vara en del av den ekonomiska och monetära unionen i övrigt och därmed att omfattas av EU:s regelverk för samordningen av den ekonomiska politiken. Men ett aktivt beslut att inte införa euron kommer att minska Sveriges förutsättningar att påverka dagordningen och utvecklingen av det ekonomisk-politiska samarbetet.

Folkomröstningen den 14 september i år gäller ja eller nej till euron. Vid ett ja kommer Sverige att ansluta sig till den tredje etappen av den Ekonomiska och monetära unionen, EMU, dvs vi inför den gemensamma valutan euron och för över ansvaret för penningpolitiken till den Europeiska centralbanken, ECB. Alltsedan inträdet i den Europeiska unionen har Sverige deltagit i genomförandet av de två första etapperna av EMU, vilket bl a gällt säkerställande av helt fria kapitalrörelser, institutionella förändringar avseende de nationella centralbankerna i syfte att stärka deras självständighet, förbud mot centralbanksfinansiering av offentliga budgetunderskott samt budgetpolitiska åtaganden att undvika alltför stora underskott i de offentliga finanserna och en alltför hög skuldsättning. Vid ett nej i folkomröstningen kommer Sverige, med undantag för den gemensamma valutan, att fortsätta att vara en del av den ekonomiska och monetära unio-

nen och fortsätta att omfattas av EU:s regelverk för samordningen och samarbetet kring den ekonomiska politiken.

EMU-projektet är en viktig del av den ekonomiska integrationen och det ekonomisk-politiska samarbetet i EU. Det är naturligt att debatten om att införa euron i Sverige till en väsentlig del handlar om de ekonomiska för- och nackdelarna med en gemensam valuta och en gemensam penningpolitik. Men EMU är också ett politiskt projekt, ett uttryck för den politiska viljan att utveckla och fördjupa det europeiska integrationsarbetet. Om Sverige skulle välja att inte fullt ut delta i EMU-projektet får det sannolikt konsekvenser för vårt lands möjligheter till inflytande. Calmforsutredningen (SOU 1996:158) framhöll att de länder som deltar i valutaunionen får större möjligheter att påverka den politiska dagordningen för EU-samarbetet och att detta kunde vara särskilt viktigt för mindre länder som Sverige som har små möjligheter att påverka om vi agerar ensamt.

Sverige har nu i fyra år stått vid sidan av euron och den gemensamma penningpolitiken. Under den tiden har Sverige fortsatt att verka aktivt på många områden i det europeiska samarbetet och genomfört ett ordförandeskap som allmänt betraktas som väl godkänt. I längden kommer dock ett svenskt

STEFAN LUNDGREN är docent i nationalekonomi och vd för Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, SNS. Han var innan dess finansråd och chef för finansdepartementets ekonomiska avdelning och har varit vice ordförande i Kommittén för ekonomisk politik i EU. E-post: stefan.lundgren@sns.se

utanförskap att minska Sveriges möjligheter att påverka det europeiska samarbetet, framförallt ekonomisk-politiskt. Det är förstås trivialt att konstatera att ett utanförskap innebär att vi inte heller fortsättningsvis deltar i ECB och därmed inte i utformningen av den gemensamma penningpolitiken. Men EU:s ekonomisk-politiska samarbete omfattar mer än den gemensamma penningpolitiken för euroområdet. Samarbetet spänner över budgetpolitik, ekonomiska reformer och sysselsättningspolitik. Vid ett svenskt nej till euron kommer vi att fortsätta att vara en del av detta ekonomisk-politiska samarbete. Men ett aktivt beslut om fortsatt utanförskap kommer att minska våra förutsättningar att påverka dagordningen och utvecklingen av samarbetet.

1. Det ekonomisk-politiska samarbetet i EU

Enligt fördraget (artiklarna 4 och 98 i Romfördraget) skall medlemsstaterna betrakta den ekonomiska politiken som en fråga av gemensamt intresse och samordna denna inom ministerrådet. Fördraget förutsätter en nära samordning av medlemsstaternas ekonomiska politik baserad på principen om en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens som främjar ett effektivt resursutnyttjande. Gemenskapens mål för den ekonomiska politiken är hög sysselsättning och hållbar, icke-inflatorisk tillväxt.

Samordningen av den ekonomiska politiken är en del av den ekonomiska och monetära unionen. Regelverket gäller för alla EU:s medlemsstater, även dem som tills vidare avvaktar med att införa den gemensamma valutan. Det skall genast sägas att begreppet samordning ingalunda är enhetligt eller har en tydlig innebörd. Det är snarast ett paraplybegrepp som innefattar allt från tvingande samordning i form av gemensam politik till en mycket löslig samordning i form av dialog och informationsutbyte. Samordningen kan delas in i tre kategorier beroende på styrkan i samordningen: ge-

mensam politik, stark samordning respektive svag samordning. Tabell 1 visar en sammanställning av olika former av samordning av den ekonomiska politiken i den ekonomiska och monetära unionen. En ingående beskrivning av samordningsprocedurerna finns i EU-kommissionen (2002).

Det främsta exemplet på gemensam ekonomisk politik är förstås den Europeiska centralbankens penningpolitik för euroområdet. ECB har givits ett tydligt uppdrag i form av prisstabilitet och har att självständigt bedriva penningpolitik för det syftet. Ett annat exempel på tvingande samordning i form av en gemensam politik är konkurrenspolitiken. Här har kommissionen betydande befogenheter att genomdriva fördragets konkurrensregler.

När samordningen inte sker i form av en övernationell gemensam politik är utformningen och genomförandet av politiken i huvudsak ett nationellt ansvar. Samordningen sker genom politiska överenskommelser i rådet. Man kan tala om en stark samordning när de politiska överenskommelserna understöds av legalt bindande regler. När så inte är fallet har vi en svag samordning som uteslutande bygger på politiska åtaganden och *peer pressure*.

Ett viktigt och aktuellt exempel på stark samordning är att medlemsstaternas budget- och finanspolitik skall följa reglerna och åtagandena i Stabilitets- och tillväxtpakten. Medlemsstaterna skall sträva efter offentliga finanser nära balans eller med överskott. Underskott större än tre procent av BNP är inte tillåtna, annat än i väl definierade undantagsfall. Skulle länder ha större underskott än de tillåtna skall de skyndsamt vidta åtgärder för att komma till rätta med underskotten. Sker inte det kan länder i euroområdet ytterst drabbas av kännbara ekonomiska böter.

Regelverket kring den inre marknaden karaktäriseras också av stark samordning. Den inre marknaden och den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och arbetskraft säkerställs genom en kombination av politiska överenskommelser och gemensamma rättsregler.

Tabell 1 Samordning av ekonomisk politik i EU

	<i>Policy</i>	<i>Samordningsform</i>	<i>Aktörer</i>	<i>Procedurer</i>
<i>Gemensam politik</i>	Penningpolitik	Gemensam politik (euroområdet)	ECB	
	Konkurrenspolitik	Gemensam politik (implementeras av Kommissionen)	Kommissionen Ministerrådet Medlemsstater	
<i>Stark samordning</i>	Budgetpolitik	Regler i fördraget Gemensamma överenskommelser Informationsutbyte <i>Peer pressure</i>	Kommissionen Ministerrådet Eurogruppen Medlemsstater	Stabilitets- och tillväxtpakten Allmänna ekonomiska riktlinjerna Underskottsförfarandet
	Inre marknaden	Gemensamma överenskommelser Rådsdirektiv <i>Peer pressure</i>	Kommissionen Ministerrådet Medlemsstater	
<i>Svag samordning</i>	Policy-mix (finans- och penningpolitik)	Dialog Informationsutbyte	ECB Kommissionen Eurogruppen Ministerrådet (Arbetsmarknadens parter)	
	Finanspolitik	Gemensamma överenskommelser	Kommissionen Ministerrådet Eurogruppen Medlemsstater	Allmänna ekonomiska riktlinjerna
	Arbetsmarknad	Informationsutbyte Gemensamma riktlinjer <i>Peer pressure</i>	Kommissionen Ministerrådet Medlemsstater Arbetsmarknadens parter	Allmänna ekonomiska riktlinjerna Sysselsättningsriktlinjerna (Luxemburgprocessen)
	Produkt- och kapitalmarknader	Informationsutbyte Gemensamma riktlinjer <i>Peer pressure</i>	Kommissionen Ministerrådet Medlemsstater	Nationella rapporter och ländergranskning (Cardiffprocessen) Allmänna ekonomiska riktlinjerna
	Löneutveckling	Dialog Informationsutbyte	Kommissionen Ministerrådet Arbetsmarknadens parter ECB	Makroekonomiska dialogen (Kölnprocessen) Allmänna ekonomiska riktlinjerna

Den svaga samordningen gäller framförallt strukturpolitiken. Samordningen av sysselsättningspolitiken, liksom arbetet med ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna, bygger på gemensamt beslutade riktlinjer samt en multilateral övervakning och uppföljning av dessa. Samordningen är politiskt, men inte legalt, bindande.

2. Former och innehåll i den ekonomisk-politiska samordningen

En grundbult i denna samordning är de s k allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (*Broad Economic Policy Guidelines*) som årligen utarbetas och antas av rådet utifrån en rekommendation av kommissionen. De allmänna riktlinjerna kan sägas ha två syften. För det första är de just riktlinjer för hur medlemsstaterna skall utforma och samordna sin ekonomiska politik avseende såväl finans- och budgetpolitik som strukturpolitik. För det andra utgör de en måttstock för den multilaterala övervakningen och granskningen av medlemsstaternas ekonomiska politik som kommissionen och rådet skall utföra. Om en medlemsstat bedriver en ekonomisk politik som inte är förenlig med de allmänna riktlinjerna kan rådet, efter en rekommendation av kommissionen, utfärda en rekommendation till landet i fråga om att ändra sin ekonomiska politik. Sådana rekommendationer är en stark form av *peer pressure*, särskilt om rådet, på förslag av kommissionen, väljer att offentliggöra sin rekommendation. Så skedde våren 2001 när Irland bedrev en expansiv och procyklisk finanspolitik i strid med vad som föreskrevs i de allmänna riktlinjerna. Riktlinjerna är inte legalt bindande. Det finns inga legala medel att tvinga en medlemsstat att följa de allmänna riktlinjerna. De är dock politiskt bindande och det med viss tyngd eftersom riktlinjerna ytterst godkänns av det Europeiska rådet, dvs stats- och regeringscheferna, innan de slutligen beslutas av Ekofinrådet (EU:s finansministrar).

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken har allt mer vuxit fram som det centrala instrumentet för samordning av den ekonomiska politiken i vid mening i takt med att samordningen kommit att omfatta allt fler strukturpolitiska områden. I och med Amsterdamfördraget 1997 infördes en sysselsättningspolitisk samordning (den s k Luxemburgprocessen) och medlemsstaternas ansträngningar att reformera sina produkt- och kapitalmarknader är föremål för en särskild övervaknings- och granskningsprocedur (den s k Cardiffprocessen). Under senare år har pensionssystemen och andra socialpolitiska frågor, liksom frågor kring en ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling, kommit att aktualiseras inom ramen för samordningen av den ekonomiska politiken. Till detta kommer den s k Lissabonagendan som bl a lett till att frågor kring forskning, utbildning och företagsklimat också kommit att uppmärksammas i samordningen av den ekonomiska politiken.

De allmänna riktlinjerna har blivit det huvudsakliga sättet för att koordinera alla dessa processer. Riktlinjerna har en bred täckning från makroekonomisk politik till strukturpolitik och syftar till att mål och riktlinjer som sätts upp i de olika samordningsprocesserna blir konsistenta och inbördes förstärkande.

I processen med att utarbeta de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, liksom i arbetet i de övriga samordningsprocedurerna, är det viktigt att nå fram till en samsyn kring verklighetsuppfattning, problembeskrivning och kring vilka ekonomisk-politiska åtgärder som är angelägna att vidta. Utan en gemensam syn på den aktuella ekonomiska situationen och behovet av ekonomisk-politiska åtgärder är det svårt att tänka sig en effektivt fungerande *peer pressure* och därmed verklig samordning av politiken. Därför är själva processen att ta fram riktlinjer för den ekonomiska politiken väl så väsentlig som de slutligt beslutade dokumenten.

Kommissionen presenterar under våren en rekommendation om utformningen av

årets allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken. Därefter vidtar ett förhållandevis omfattande förhandlingsarbete i syfte att utforma det slutliga förslaget till allmänna riktlinjer som skall antas av ministerrådet. Ekofinrådet har åtminstone två diskussioner kring förslaget till allmänna riktlinjer, diskussioner som förbereds i detalj av Ekofinrådets två beredande kommittéer – Ekonomiska och finansiella kommittén, EFK, och Kommittén för ekonomisk politik, KEP. EFK, som består av representanter på statssekreterarnivå från finansdepartementen, vice riksbankschefer från de nationella centralbankerna samt ledamöter från ECB och kommissionen, ansvarar primärt för de makroekonomiska och budgetpolitiska delarna av riktlinjerna men har också ett helhetsansvar. KEP, som består av höga tjänstemän från finans- och ekonomidepartementen, de nationella centralbankerna samt ECB och kommissionen, svarar för beredningen av strukturpolitiken.

I takt med att de strukturpolitiska delarna av de allmänna riktlinjerna ökat i betydelse – inte minst som en följd av Lissabonagendan – har KEP fått en nyckelroll att förhandla riktlinjerna med kommittéer under andra ministerrådskonstellationer, t ex sysselsättningskommittén. Ekofinrådet och dess beredande kommittéer spelar således en mycket central roll i utformandet av de allmänna riktlinjerna, det dokument som skall vara vägledande och styrande för medlemsländernas ekonomiska politik. Efter godkännande av Europeiska rådet vid det årliga junitoppmötet beslutas slutligen de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken av Ekofinrådet i juli, i tid för att kunna beaktas i det nationella budgetarbetet under hösten.

Men Ekofinrådets och dess beredande kommittéers roll begränsas förstås inte bara till det konkreta förhandlingsarbetet om de ekonomiska riktlinjerna varje vår. EFK är exempelvis den drivande kraften i det övervakningsarbete som är knutet till Stabilitets- och tillväxtpakten. KEP fyller bl a en viktig funktion som förhandlande och

koordinerande part gentemot andra ministerråd i det strukturpolitiska samarbetet. Därtill initierar kommittéerna, i samarbete med kommissionen, analyser och utredningar av olika spörsmål som ett led i en kontinuerligt pågående idédiskussion. Många gånger resulterar dessa analyser och diskussioner i en tillräcklig grad av samsyn om aktuella ekonomiska frågor och olika sätt att hantera dem för att det skall gå att nå politiska överenskommelser kring specifika riktlinjer för ekonomisk politik.

ECB medverkar i de ovan beskrivna processerna genom representation i de beredande kommittéerna. På detta sätt har ECB en insyn och ett visst inflytande i den allmänna ekonomiska politiken utöver den rena penningpolitiken. När det gäller penningpolitiken är ECB förstas suveränt i kraft av sitt fördragsbestämda oberoende. Men ECB:s medverkan i de policyberedande processerna i Bryssel innebär ändå ett utrymme för dialog mellan ECB och andra policyaktörer kring såväl penningpolitik som övrig ekonomisk politik som är till gagn för den ekonomiska politiken. Till det kommer att Ekofinrådets ordförande (eller den s k Eurogruppens¹ ordförande om ordförandeskapet ligger hos ett utanförland) samt en ledamot från kommissionen närvarar, men utan rösträtt, vid ECB-rådets sammanträden.

3. Inflytande i den ekonomisk-politiska samordningen

Vid en analys av hur möjligheterna till politiskt inflytande i EU påverkas av ett fullt EMU-deltagande kan man göra en distinktion mellan direkt respektive indirekt inflytande (SOU 1996:158). Det förra avser Sveriges möjligheter att påverka processer och beslut som direkt är knutna till den monetära unionen, dvs euron och den gemensamma penningpolitiken. Det senare avser Sveriges förutsättningar att påverka EU-frågor mer

¹ Eurogruppen består av euroområdet finansministrar.

allmänt, exempelvis inom det ekonomisk-politiska samarbetet. Om Sverige inför den gemensamma valutan euron får vi ett direkt inflytande, som vi idag inte har, på euroområdet monetära samarbete. Det gäller naturligtvis i första hand ECB:s penningpolitik, men också genom att vi får delta i Eurogruppen.

De penningpolitiska besluten för euroområdet fattas av ECB-rådet som består av ECB-direktionens sex ledamöter samt centralbankscheferna från deltagarländerna, dvs idag inalles 18 personer. Besluten fattas med enkel majoritet, således minst nio röster inklusive ordförandens utslagsröst. Man strävar dock efter att fatta enhälliga beslut. Vid ett svenskt deltagande i valutaunionen tar den svenske riksbankschefen plats i ECB-rådet och får en röst av 19 (eller en av 21 om också Storbritannien och Danmark skulle ansluta sig till den gemensamma valutan). Man kan hävda att en röst i ett så pass stort röstkollektiv innebär ett begränsat inflytande. Men det innebär ändå en delaktighet i beslut och möjligheter att göra sin stämma hörd i utformningen av euroområdets penningpolitik. Vare sig Sverige deltar fullt ut i valutaunionen eller ej har denna penningpolitik en stor betydelse för svensk ekonomisk utveckling eftersom Sverige i så hög grad är integrerat med euroområdets ekonomi. Lika viktigt från inflytandesynpunkt som platsen i ECB-rådet är att Riksbanken kommer att fullt ut delta på alla nivåer i ECB:s arbete med beslutsunderlag för penningpolitik, i ECB:s löpande arbete med det penningpolitiska ramverket, i val av penningpolitiska instrument samt i överenskommelser om hur penningpolitiska beslut och överväganden skall kommuniceras med marknaden och andra aktörer etc. Väl så mycket av inflytande kommer från medverkan och insyn i de tidiga, formativa stadierna av policyprocessen som från rösträtt vid det slutliga beslutet.

Samtidigt är det viktigt att påpeka att den svenske riksbankschefen i ECB-rådet inte skall agera som en svensk företrädare. Alla i ECB-rådet skall bortse från nationella intres-

sen och i de penningpolitiska övervägandena uteslutande se till det ekonomiska läget och inflationssituationen i euroområdet som helhet. Men vid sådana helhetsbedömningar innebär ändå ett fullt svenskt deltagande i valutaunionen att Sverige som en del av euroområdet beaktas bättre än vid ett utanförskap och att ett svenskt perspektiv kommer att tillföras helhetsbedömningen som ligger till grund för de penningpolitiska övervägandena.

ECB-rådet är redan idag en otyplig beslutsfattande församling. Med tio nya medlemsländer i EU som på några års sikt sannolikt inför den gemensamma valutan kommer ECB-rådet att svälla till 28 eller fler deltagare. Därför öppnade toppmötet i Nice för möjligheten att ändra formerna för beslutsfattande i ECB-rådet. Det förslag som nu preliminärt tillstyrks av Europeiska rådet innebär att de penningpolitiska besluten skall fattas av direktionen samt ett antal nationella centralbankschefer, där de senare har rösträtt enligt ett rotationssystem. Enligt förslaget skulle, vid 28 medlemmar i eurozonen, de stora länderna ha rösträtt vid 80 procent av beslutstillfällena, medelstora länder (dit Sverige hör) i knappt 60 procent av tillfällena och de små länderna vid ca en tredjedel av tillfällena. Om detta är det förslag som definitivt kommer att beslutas i den kommande regeringskonferensen återstår att se. Men något i denna stil är nödvändigt att göra för att ECB-rådet skall kunna bli ett någorlunda effektivt beslutsfattande organ. Det skulle visserligen minska det svenska inflytandet vid själva de penningpolitiska besluten jämfört med dagens regelverk men det är knappast en relevant jämförelse. I ett utvidgat EU kommer alla medlemsstater i valutaunionen att behöva göra avkall på sitt direkta inflytande till förmån för ett mer effektivt penningpolitiskt beslutsfattande. Och rimligen ger en medverkan i penningpolitiken med vissa begränsningar ändå ett större inflytande än om man avstår helt från medverkan genom ett utanförskap i valutaunionen.

Med ett svenskt deltagande fullt ut i va-

lutaunionen tar vi även plats i Eurogruppen. Den träffas vanligen över en middag eller frukost direkt före ordinarie Ekofinmöte, dvs EU:s finansministermöte. Eurogruppen skall avhandla EMU-relaterade frågor, vilket för det mesta innebär att man diskuterar det ekonomiska läget, den aktuella ekonomisk-politiska situationen och valutapolitiska frågor. ECB är alltid inbjuden till Eurogruppens möten och företräds normalt av ECB-chefen. Eurogruppen är inte ett formellt beslutsfattande organ, utan beslut skall fattas av hela Ekofinrådet. De länder som inte deltar i Eurogruppen har också försökt försäkra sig om att gruppen uteslutande behandlar EMU-relaterade frågor och inte föregriper diskussionen på Ekofinmötet. Men distinktionen kan vara svår att upprätthålla och det förekommer att den ekonomisk-politiska diskussionen vid Ekofinmötet blir aningen förströdd när samma fråga redan har ventilerats på det föregående Eurogruppsmötet. Detta får nog anses vara bekymmersamt.

En viktig del av Ekofinrådets verksamhet, i likhet med arbetet i de policyberedande kommittéerna, är att genom diskussioner och erfarenhetsutbyte försöka nå fram till en gemensam verklighetsuppfattning och problembeskrivning samt att försöka nå en samsyn om de mest ändamålsenliga ekonomisk-politiska åtgärderna. Ju mer av denna diskussion som sker i Eurogruppen, desto mindre blir utrymmet för de utanförstående länderna att vara med och påverka idédiskussionen. Lissabonagendan med dess betoning på strukturpolitik för att främja EU-områdets långsiktiga tillväxtpotential har inneburit att strukturfrågor i allt högre grad aktualiseras också på Ekofinrådets agenda. Det finns därför ett tryck från vissa av Eurogruppens medlemmar att föra strukturpolitiska diskussioner också i Eurogruppen. Det har väckt motstånd från de tre utanförstående länderna som menar att strukturpolitiska frågor inte faller inom Eurogruppens mandat. Lösningen har hittills varit att man ibland inkallat en utvidgad Eurogrupp där Sverige, Danmark och Storbritannien inbjudits att vara med i

Eurogruppens diskussioner om exempelvis åtgärder för att minska förtidspensioneringar eller om politik för att främja forskning och utveckling. Men i och med att tio nya länder nu träder in i EU-samarbetet, inklusive det ekonomisk-politiska samarbetet, kommer det sannolikt inte vara möjligt att fortsätta så.

Eurogruppen kommer att växa i betydelse som ett informellt forum för att i en någorlunda hanterbar krets diskutera väsentliga ekonomisk-politiska frågor och därmed förbereda beslut i Ekofinrådet. Ett tecken på det är beredningen av Eurogruppens möten. Den sköts av EFK som en del av kommitténs ordinarie månadsmöten. Hittills har de tre utanförstående länderna tillåtits delta i förberedelsearbetet och de har därför haft god insyn i Eurogruppens arbete inklusive möjligheter att påverka dess dagordning. Men när nu tio nya medlemsländer inom kort börjar delta i EFK:s arbete kommer varken dessa eller de tre nuvarande utanförstående länderna längre att få delta i EFK:s beredning av Eurogruppens arbete. Samtidigt som Eurogruppen i och med utvidgningen sannolikt ökar i betydelse, minskar Sveriges möjligheter till insyn och påverkan på dess arbete om vi fortsätter att stå utanför valutaunionen.

Ett svenskt deltagande i valutaunionen stärker således vårt direkta inflytande, dels i ECB-rådet, dels i den allt viktigare del av Ekofinrådet som Eurogruppen verkar utvecklas till. Men ett svenskt deltagande fullt ut i valutaunionen skulle också stärka vårt indirekta inflytande i det ekonomisk-politiska samarbetet. Som framgick av redogörelsen ovan av de ekonomisk-politiska processerna i EU består samarbetet, utöver de beslut om åtgärder och riktlinjer som till sist fattas, av ett omfattande förberedande arbete såväl i kommissionen som i ministerrådets kommittéer. Arbetet syftar till att nå fram till en gemensam verklighetsuppfattning och en samsyn om vilken ekonomisk politik som är mest ändamålsenlig. Vid ett svenskt utanförskap skulle Sverige fortsätta att delta i detta samarbete i den meningen att Sverige är representerat i de beredande kom-

mittéerna och att svenskar finns med bland kommissionens tjänstemän.

Ett fortsatt utanförskap sätter dock gränser för vårt indirekta inflytande i två avseenden. För det första hänger våra möjligheter till inflytande på hur övriga medlemsstater uppfattar vår allmänna politiska trovärdighet. I ett samförståndssystem som EU är viljan att efterleva gemensamma överenskommelser och ta på sig ett gemensamt ansvar avgörande för denna trovärdighet. Ett svenskt beslut att inte delta i valutaunionen skulle av många andra EU-länder betraktas som ett tecken på bristande vilja att ta gemensamt ansvar och ta på sig risker för att medverka i ett symboliskt så viktigt integrationsprojekt som valutaunionen. Det torde minska Sveriges trovärdighet och därmed våra förutsättningar att framgångsrikt ta initiativ eller driva fram kompromisslösningar i det ekonomisk-politiska samarbetet i EU. För det andra begränsar ett fortsatt utanförskap de svenska möjligheterna att påverka tidig agendasättning och tidiga problemformuleringar. Skälet är att nyckelpositioner i viktiga kommittéer och i kommissionen är – om inte formellt, så reellt – förbehållna tjänstemän från euroområdet. Det är exempelvis helt klart att posterna som ordförande i EFK eller KEP aldrig kan bli aktuella för andra än euroområdets representanter. Samma sak gäller för flertalet av de högre tjänsterna i kommissionens generaldirektorat för ekonomiska och finansiella frågor, DGEcfin.

Det finns ett glastak för hur långt tjänstemän från utanförländer släpps fram i kommissionen eller de beredande kommittéerna i ministerrådet. Existensen av ett sådant glastak kommer inte att erkännas öppet, men det är icke desto mindre en realitet som alla som har praktisk erfarenhet av EU:s ekonomisk-politiska samarbete är väl förtrogna med. Nu kan det kanske tyckas vara en struntsak att de potentiella karriärvägarna för ett mindre antal svenska byråkrater begränsas på detta sätt. Men det innebär att möjligheten att föra

in svenska perspektiv och svenska erfarenheter i det viktiga tidiga, formativa skeendet av policyprocessen minskar. Jag tror inte heller att man skall bortse från risken att det faktum att ett utanförskap leder till att svenskar inte släpps fram i dessa sammanhang, också innebär en minskad generell benägenhet att lyssna på dem och att deras tyngd och auktoritet i exempelvis kommittéarbetet urholkas.

4. Slutsatser

Ett svenskt ja till euron kommer entydigt att stärka det svenska inflytandet på EU:s ekonomisk-politiska samarbete. Det direkta inflytandet ökar genom deltagande i ECB-rådet och i den allt viktigare del av Ekofinrådet som Eurogruppen sannolikt utvecklas till i det utvidgade EU. Vårt indirekta inflytande skulle öka genom en ökad svensk trovärdighet i både det politiska och ekonomiska integrationsarbetet i EU.

Sedan finns det förmodligen många politikområden utanför den ekonomiska politiken där ett nej till euron inte skulle ha särskilt stor betydelse för möjligheterna till svenskt inflytande. Men när det gäller Europeiska rådets verksamhet, där de stora besluten fattas och där de hårda förhandlingsknutarna skall lösas upp, torde ett svenskt nej till euron försvaga det svenska inflytandet. Ett nej kommer att tolkas som en bristande vilja till gemensamt ansvar och en oförmåga att axla risker för viktiga gemensamma projekt, något som kan verka till Sveriges nackdel i avgörande beslutssituationer.

Referenser

- SOU 1996:158, *Sverige och EMU*, Betänkande av EMU-utredningen.
- EU-kommissionen (2002), "Coordination of Economic Policies in the EU: A Presentation of Key Features of the Main Procedures", Directorate-general for economic and financial affairs, Euro papers number 45, juli 2002.